

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКА ДЕРЖАВНА МОРСЬКА АКАДЕМІЯ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор
Херсонської державної
морської академії

 Олена ДЯГИЛЕВА

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

З освітнього компонента	Філософія науки та інновацій
Факультет	Суднової енергетики
Ступінь вищої освіти	Доктор філософії
Галузь знань	G «Інженерія, виробництво та будівництво»
Спеціальність	J5 «Морський та внутрішній водний транспорт»
Освітньо-наукова програма	Транспортні технології: експлуатація, ремонт та управління рухом засобів водного транспорту
Курс	Перший
Форма навчання	Очна / заочна

Херсон – 2025

Робочу навчальну програму освітнього компонента «Філософія науки та інновацій» розробила згідно з освітньо-науковою програмою та навчальним планом підготовки «Доктор філософії», галузь знань І «Транспорт та послуги», спеціальність І5 «Морський та внутрішній водний транспорт», освітньо-наукова програма «Транспортні технології: експлуатація, ремонт та управління рухом засобів водного транспорту», д. філос. н., проф. Лещенко А. М., 14 с., мова навчання українська.

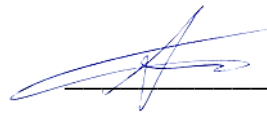
Програму розглянуто та ухвалено на засіданні кафедри соціально-гуманітарних дисциплін та інноваційної педагогіки 26 серпня 2025р. протокол № 1

Завідувач кафедри

(підпис)

Вікторія ДОБРОВОЛЬСЬКА

Гарант освітньо-наукової програми

Андрій БУКЕТОВ

Завідувач аспірантурою та докторантурою

Едуард АППАЗОВ

Завідувач навчально-методичного відділу

підпис

Валентина ЧЕРНЕНКО

Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ

Рада із забезпечення якості освітньої діяльності та якості освіти ХДМА
Протокол від 18 вересня 2025 року № 1

Позначення та скорочення:

ІМО – міжнародна морська організація;

ЄКТС – Європейська кредитно-трансферна система;

АТ – атестаційний тиждень;

Л – лекція;

ПЗ – практичне заняття;

ЛЗ – лабораторне заняття.

1. Місце освітнього компонента в структурі освітньо-наукової програми

Освітній компонент (ОК) «Філософія науки та інновацій» за навчальним планом є обов'язковим освітнім компонентом з блоку ОК щодо набуття загальнонаукових компетентностей. Загальна кількість годин – 90; 3,0 кредити, з них аудиторних 42 години (28 годин лекційних, 14 – практичні), 48 годин – самостійна робота.

Мета та завдання курсу Освоєння здобувачами головної епістемологічної проблематики науки: аналізу концептуальних основ і логіко-методологічного апарату науки. Вивчення сучасних філософських і загальнометодологічних знання в галузі науково-дослідної роботи та формування вмінь практично застосовувати сучасні філософські знання у процесі виконання власного наукового дослідження при розв'язанні комплексних завдань.

Інноваційно-наукове оволодіння здобувачами методами сучасного наукового мислення, теоретико-методологічними засадами та інноваційними підходами в філософії науки і самої науки. Це також репрезентація науки в якості головного інструмента прогресивного розвитку суспільства, модернізації і постмодернізації суспільного виробництва, що можливо здійснити тільки за умов високоякісної підготовки молодих науковців та оволодіння ними певними навиками та вміннями творчо-інтелектуальної діяльності.

Основні завдання викладання курсу полягають у наступному:

- освоєння загальних закономірностей, соціальних функцій та природи науки;
- формування знань щодо науково-пізнавальної, інших видів наукової діяльності, науки як соціальної інституції;
- оволодіння методологією наукового пізнання та методологією конкретних, зокрема, технічних наук та структури наукового дослідження;
- вивчення філософських основ технічного знання;
- аналіз динаміки розвитку науки, її світоглядно-аксіологічних вимірів;
- визначення суті інновацій;
- специфіка інновації як філософської та наукової категорії.

Пререквізити: загальний рівень знань не нижче базової вищої освіти, володіння держаною мовою, персональним комп'ютером на рівні користувача. Курс безпосередньо пов'язаний зі знаннями, отриманими у процесі вивчення курсу «Філософія».

Постреквізити: філософія науки та інновації дає можливість опанувати науки: філософію і методологію науки, філософію освіти; базову підготовку до практичного використання наукової методології в оволодінні інноваційними знаннями та вміннями, їх ефективної реалізації у власній науково-дослідній діяльності.

Після завершення вивчення освітнього компонента здобувачі будуть готові до проведення наукових досліджень у всіх галузях знань та поглиблення

філософської освіти; здійснювати власні наукові розробки та наукову-творчу самореалізацію за зростаючими рівнями філософсько-наукової та інноваційної підготовки до наукової діяльності.

Методи навчання і викладання. Під час викладання освітнього компонента перевага надається застосуванню як традиційної системи методів і прийомів, так і інноваційних інтерактивних методик (майстер-класи, науково-практичні семінари, наукові веб-семінари), інтерактивні лекції, ділові ігри, наукові дискусії, а також електронному навчанню в системі Moodle тощо.

Методи вимірювання компетентностей:

- об'єктивні тести з вибором відповіді;
- методи експертної оцінки (бесіда та аналіз інтелектуальних продуктів: презентації, реферати, проекти).

Вивчення освітнього компонента «Філософія науки та інновацій» спрямоване на формування наступних програмних результатів навчання (табл. 1.1):

Таблиця 1.1. Компетентнісні вимоги до умінь фахівців відповідно до освітньо-наукової програми

№	Основні програмні результати навчання, якими повинен оволодіти здобувач
1	ПРН 05. Уміння встановити самостійно дослідницькі цілі
2	ПРН 06. Уміння вибрати технологію пошуку інформації
3	ПРН 10. Здатність модифікувати набуті знання та навички
4	ПРН 11. Уміння аргументувати нестандартні рішення в критичних ситуаціях
5	ПРН 12. Уміння передбачати можливості для успішної реалізації інноваційних ідей
6	ПРН 13. Вміння відходити від стереотипів, адаптуватися та діяти в новій ситуації
7	ПРН 15. Здатність допомагати колегам у формальній та неформальній обстановці
8	ПРН 25. Уміння застосовувати функцію самоорганізації та самомотивації
9	ПРН 26. Здатність трансформувати теоретичні знання у практичну площину

Міжпредметні зв'язки освітнього компонента «Філософія науки та інновацій» з іншими освітніми компонентами освітньо-наукової програми наведено у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2. Міжпредметні зв'язки, які забезпечуються (наступними) освітніми компонентами .

№	Освітній компонент
Попередні освітні компоненти	
1	Іноземна мова (англійська) для академічних цілей
2	Професійна етика науковця
3	Науковий стиль української мови
Наступні освітні компоненти	
4	Ефективність експлуатації та управління рухом засобів водного транспорту
5	Логістика на водному транспорті

У результаті засвоєння освітнього компонента здобувачі повинні

знати:

- філософсько-наукову методологію, гносеологію та епістемологію виникнення знань та їх перетворення в наукове знання в процесі пізнання;
- методи формування наукового світогляду та його системної репрезентації в активних формах наукового пізнання та акумуляції наукових знань;
- структуру наукового знання та сучасну класифікацію наук в історичній динаміці розвитку науки і зросту наукових знань;
- інноваційні підходи в науці та способи розвитку власного наукомісткого ресурсу знань, інноваційного світогляду як «бази знань» для творчо-наукової діяльності;
- основні праксіологічні способи і форми реалізації набутих знань в складанні науково-дослідних програм та методів активного впровадження отриманих результатів в практику і виробництво.

уміти:

- розпізнавати і таксопонувати наукове знання в кластери їх практичного задіяння та операційного використання;
- вміння когнітивного оперування знаннями на основі різних методологічних підходів, в різних професійно-світоглядних аспектах і контекстуалізаціях;
- вміння до здійснення філософсько-наукового та епістемологічного аналізу знань та їх ІТ-алгоритмізації в різних наукових дискурсах та інноваційно-логістичних дискурсаторах;
- розвивати науково-компотенційні вміння згідно з розробленими інноваційно-технологічними моделями особистої науково-творчої самореалізації (багатоступеневої);
- вміння створювати та оперувати наукового знання в режимах його інноваційної актуалізації і реактуалізації на основі розроблених науково-дослідних програм та ІТ-програмування у створенні інновації

отримати навички:

- виконання оригінальних досліджень, досягнення наукових результатів;
- здатність поважати думку колег, в тому числі, якщо має іншу точку зору;
- застосування інноваційних наукових знань.

2. Зміст освітнього компонента

Опис освітнього компонента «Філософія науки та інновацій»

Таблиця 2.1. Опис освітнього компонента очної форми навчання

Термін вивчання освітнього компонента		Обсяг освітнього компонента		Розподіл академічних годин за видами занять очної форми навчання					Контроль знань		
Курс	Семестр	Всього академічних годин	Кредити ECTS	Аудиторні заняття				Самостійна робота	Вид індивідуального завдання	Залік	Іспит
				Лекції	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Семінарські заняття				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	2	90	3	28	14	-	-	48	-	+	-

Таблиця 2.2. Опис освітнього компонента заочної форми навчання

Термін вивчання освітнього компонента		Обсяг освітнього компонента		Розподіл академічних годин за видами занять заочної форми навчання					Контроль знань		
Курс	Семестр	Всього академічних годин	Кредити ECTS	Аудиторні заняття				Самостійна робота	Вид індивідуального завдання	Залік	Іспит
				Лекції	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Семінарські заняття				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	2	90	3	6	6	-	-	78	-	+	-

3. Структура освітнього компонента

Таблиця 3.1. Зміст та опис освітнього компонента

№ з/п	Назва розділів та тем	Обсяг годин					
		Очна форма навчання			Заочна форма навчання		
		Лекція	ПЗ	СР	Лекція	ПЗ	СР
1	2	3	5	6	7	9	10
1	Філософія науки. Специфіка філософського осмислення науки	2		3	2		5
2	Гене́за поняття науки у філософсько-історичному контексті	4	2	3			5
3	Філософське розуміння науки, наукових знань і пізнання, інноваційного мислення та інновації	2		3			5
4	Наукова діяльність та образ науки.	2		3	2		5
5	Науковий світогляд вченого та наукове дослідження	2	2	3		2	5
6	Сутність наукового тексту	2		3			5
7	Науково-дослідницькі форми та методи науки	2		3			5
8	Проблема істини в науці		2	3			5
9	Філософія техніки: Наука, техніка, технології	2	2	3			5
10	Традиційні, нетрадиційні та інноваційні підходи в науковому пізнанні, їх внутрішня структура і топологія	2		3			5
11	Наукові інновації та розвиток інноваційного світогляду і мислення	2	2	3			5
12	Інноваційна методологія створення наукового знання: когнітивні технології розробки інновацій та їх креативний синтез в нововведення	2		3	2		5
13	Творча самореалізація молодих науковців та інноваційні моделі їх успішного професійного самоствердження		2	3		2	5
14	Методи складання науково-дослідних програм зросту наукових	2		3			5

	знань						
15	Проектна діяльність. Технології проектної діяльності	2		3			4
16	Доброчесність в науці та її соціальна роль		2	3		2	4
Всього		28	14	48	6	6	78

4. Рейтингова система для оцінювання успішності здобувачів

Таблиця 4.1 - Оцінювання результатів навчальної діяльності

<i>Види робіт</i>	<i>Елементи освітньої діяльності</i>	<i>Кількість балів</i>
Аудиторна робота	Захист презентації / проєкту	15 - 25
	Захист контрольної роботи	
	Відповіді на питання практичних занять	
	Вирішення проблемних питань	
Самостійна робота	Робота з філософською термінологією, поняттями та категоріями	15 - 25
	Підготовка контрольної роботи	
	Підготовка презентації/ проєкту	
	Виконання тестових завдань	
Незалежне комп'ютерне тестування		15 - 25
Співбесіда з викладачем		15 - 25
Всього		60 - 100

5. Методи контролю та критерії оцінювання

Освітній компонент «Філософія науки та інновацій» оцінюється за модульно-рейтинговою системою. Навчальний курс побудований за принципом наступності, послідовності та перспективності вивчення навчального матеріалу.

Результати навчальної діяльності курсантів оцінюються за 100-бальною шкалою. Оцінювання знань ЗВО за усіма видами навчальних робіт проводиться за поточним та підсумковим контролюми.

Поточний контроль за засвоєнням знань з освітнього компонента «Філософія науки та інновацій» здійснюється завдяки оцінюванню усних відповідей щодо проблем обговорення, передбачених планом семінарських занять, а також шляхом проведення експрес-опитувань, тестування, підготовки доповідей і рефератів, мультимедійних презентацій, написання самостійних робіт і модульних контрольних робіт. Поточний модульний контроль знань ЗВО з освітнього компонента проводиться у письмовій формі.

Контроль самостійної роботи проводиться: з лекційного матеріалу – шляхом перевірки конспектів та експрес-опитування; з практичних занять –

шляхом перевірки виконаних завдань. Підсумковий семестровий контроль знань відбувається на іспиті.

Максимальна кількість балів за виконання аудиторної роботи – 25; самостійної роботи – 25, незалежного комп'ютерного тесту – 25, співбесіда з викладачем – 25. Всього – 100 балів за освітню компоненту.

Здобувачам пропонується перелік питань, які вміщують теоретичні та практичні завдання з навчального матеріалу.

Методи вимірювання компетентностей:

- об'єктивні тести з вибором відповіді;
- методи експертної оцінки (бесіда та аналіз інтелектуальних продуктів: презентації, реферати, проекти).

При перевірці знань підсумкова оцінка «відмінно» (90-100 балів) ставиться, якщо курсант:

- оволодів програмним матеріалом;
- дає чітку відповідь, виявляє розуміння теми, відповідає в логічній послідовності, користується прийнятою термінологією;
- не допускає помилок у відповіді.

Підсумкова оцінка «добре» (75-89 балів) ставиться, якщо курсант:

- оволодів програмним матеріалом;
- дає правильну відповідь, але іноді за допомогою викладача;
- допускає у відповіді незначні помилки.

Оцінка «задовільно» (60-74 балів) ставиться, якщо курсант:

- основний програмний матеріал знає нетвердо, але більшість тем засвоїв;
- відповідь дає неповну, але має загальне розуміння щодо проблеми;
- потребує постійної допомоги викладача.

Підсумкова оцінка «незадовільно» (59 балів і нижче) ставиться, якщо курсант не знає більшості тем, не може дати чіткого пояснення на питання викладача, відповідає не логічно.

Таблиця 5.1 - Перелік суми балів в традиційну і міжнародну оцінку

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82-89	добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75-81		C	Добре (в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67-74	задовільно	D	Задовільно (непогано, але з незначною кількістю недоліків)
60-66		E	Достатньо (виконання відповідає мінімальним критеріям)

35-59	незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1-34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

6. Питання для проведення підсумкового контролю знань

1. Специфіка філософського осмислення науки.
2. Філософське розуміння науки, наукових знань і пізнання.
3. Інноваційного мислення та інновації.
4. Науково-дослідницькі форми та методи науки.
5. Традиційні, нетрадиційні та інноваційні підходи в науковому пізнанні.
6. Наукові інновації та розвиток інноваційного світогляду і мислення
7. Інноваційна методологія створення наукового знання.
8. Методи складання науково-дослідних програм зросту наукових знань
9. Проектна діяльність.
10. Технології проектної діяльності
11. Особливості наукового пізнання.
12. Соціальні функції науки.
13. Сцієнтизм та антисцієнтизм.
14. Диференціація та інтеграція наукового знання
15. Наука та критерії науковості
16. Функції наукового знання та дослідження.
17. Проблема класифікації науки.
18. Методи наукового пізнання.
19. Проблема класифікації форм знання. Побутове знання.
20. Міфологічне та релігійне знання.
21. Художньо-образне знання.
22. Особистісне знання.
23. Методологія науково-технічного пізнання. Техніка.
24. Оцінка техніки: аксіологічні аспекти технічного знання.
25. Специфіка загальнотехнічного рівня наукової методології.
26. Методологічні новації античності.
27. «Суверенітет» наукового методу.
28. Методологічні настанови мислителів Середніх віків.
29. Основи наукової раціональності.
30. Неопозитивістська концепція науки.
31. Постнекласична наука як етап формування в трансформуванні сучасної науки.
32. Синергетика в сучасній науці.
33. Поняття методології.
34. Діалектичний та метафізичний методи мислення.
35. Класифікація методів: методи теоретичного та емпіричного дослідження.
36. Наукова істина та істина в науці.
37. Сучасне розуміння проблеми істини в науці.
38. Прояви істини у науковому пізнанні.

39. Філософські теорії істини та можливості їх застосування у сучасній науці.
40. Загальні характеристики сучасної науки.
41. Синергетика як нова стратегія наукового пошуку.
42. Поняття доброчесності в науковому знанні: плагіат та шахрайство.
43. Пошук істини і природа наукових помилок.
44. Соціальна відповідальність вченого.
45. Морально-етичні проблеми авторства та співавторства

7. Рекомендована література

Основна:

1. Білуха М.Т. Методологія наукових досліджень: підручник. – К.: АБУ, 2002.
2. Дзьобань О. П. Філософія науки : підручник / О. П. Дзьобань; ДНУ «Ін-т інформації, безпеки і права Нац. академії прав. наук України». – Київ; Одеса : Фенікс, 2024. – 516 с.
3. Сергієнко В. В. Філософські проблеми наукового пізнання. – Кременчук, 2011.
4. Рубанець О. М. Філософські проблеми наукового пізнання. – К., 2014.
5. Міхеєва В. Філософські проблеми наукового пізнання // Філософські проблеми наукового пізнання.
6. Чекаль Л.А. Верменко А.Ю. Павлова О. Ю. Супрун А.Г. Горбатюк Т.В. філософія науки. навчально-методичний посібник для студентів магістерського рівня підготовки стаціонарної та заочної. Дистанційної та екстернатної форм навчання усіх спеціальностей. – Київ :НАУ, 2007.-40с.

Додаткова:

1. Муратова І. А. Філософські проблеми наукового пізнання: конспект лекцій / І. А. Муратова; ред.: Б. В. Новіков; Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т». - К., 2011. - 140 с.
2. Добронравова І.С., Сидоренко Л.І. Філософія та методологія науки: підр. для ВНЗ / І.С. Добронравова, Л.І. Сидоренко. – К.: ВПЦ «Київ. ун-т». – 2008. – 223 с.
3. Лещенко А.М. Діджиталізація як філософська проблема.- «Філософсько-світоглядний вимір сучасності: міжгалузеві диспути». – Херсон, 2021 р.
4. Лещенко А.М. Структура і функції «Я-концепції» в формуванні релігійної особистості. - Вісник національного університету «Львівська політехніка». Філософські науки. – Львів, 2008. - № 607. – С. 76 – 81.
5. Пікашова Т.Д., Шашкова Л.О. Основи історії науки і техніки: навч. посібник / Т.Д. Пікашова, Л.О. Шашкова. – К.: ІЗМН, 1997. – 399 с.
6. Ратніков В.С. Основи філософії науки і філософії техніки: навч. посібник / В.С. Ратніков. – Вінниця: ВНТУ, 291 с.
7. Ратніков В.С., Макаров З.Ю. Історія та філософія науки. Хрестоматія. – Вінниця: Нова книга, 2009. – 416 с.
8. Семенюк Е.П. Філософія сучасної науки і техніки: підр. – Львів: Світ, 2006. – 152 с.
9. Степаненко Д.М. Методологія наукових досліджень: підр. – К.: Знання, 2007. – 317 с.

10. Практична філософія науки: збірка наук. праць // Ірина. Добронравова. – Суми: Університетська книга, 2017. – 352 с.
11. Філософія науки (Конспект лекцій для аспірантів, пошукачів та магістрів). Укладачі: В.М. Пронський, С.В. Комунаров. – К.: НТУУ «КПІ», 1997.- 200с.
12. Цехмістро І.З. Холістичная філософія науки / І.З. Цехмістро – Суми: ВТД «Університетська книга», 2002. – 364 с.
13. Leshchenko, A. M., Lavrynenko, S.O., Krymets, L.V., Chaika, Y.M., Holovina, O.V. Purpose and features of teaching philosophical disciplines at tertiary educational institutions while training specialists of various knowledge areas. - International Journal of Higher Education, 2020, 9(7), P. 321-331
14. Alona Leshchenko, Olena Lautu; Halyna Shaulska; Anatolii Yarovyi; Zorislav Makarov. Existentials of human existence. - Revista Amazonia Investiga 2023-05-30

Інфоресурси

1. https://stud.com.ua/50082/filosofiya/filosofske_vchennya_piznannya
2. https://pidruchniki.com/1854051639340/filosofiya/problema_piznannya_filosofiyi
3. https://studopedia.com.ua/1_70618_filosofskiy-analiz-protsesu-naukovogo-piznannya-gnoseologichni-problemi-nauki.html
4. https://studwood.ru/676999/prochie_distsipliny/filosofski_problemi_naukovogo_piznannya

